

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU
2.DAİRE KARARI

Başvuru Numarası : 2022/1791
Toplantı Tarihi/Sayısı : 5.3.2024/43
Karar Numarası : 2024/281
Başvuran : B. D.
Başvuran Vekili : -
Adres : -
Muhatap Kurum/Kişi : Dumlu 1 No.lu Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
Muhatap Adres : -

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, başvuranın kaldığı odanın penceresinde bulunan küçük delikli tellerin ruhsal durumunu olumsuz etkilediği iddialarına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuru dilekçesinde başvuran özetle:

a. 11 yıl 3 ay süreli bir cezası bulunduğunu ve bu cezanın yarıdan fazlasını tamamladığını, başvuru tarihinden yaklaşık dört ay önce Dumlu 1 No.lu Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna nakledildiğini,

b. Kuruma nakledildiği tarihten itibaren zemin katta bulunan tek kişilik bir odada kaldığını ve günde 1,5 saat süreyle havalandırmaya çıkarıldığını, günün geri kalanını ise tek kişilik odasında geçirdiğini,

c. Cezaevi içerisinde oldukça yoğun güvenlik önlemleri alınıyor olmasına rağmen kalmakta olduğu tek kişilik odada bulunan pencerenin, güvenlik gerekçesiyle çelik tellerle kapatıldığını ve bu nedenle odaya yeterli gün ışığı ve temiz hava girmediğini,

ç. Oda penceresinde bulunan çelik tellerin ruhsal ve fiziksel anlamda zorlayıcı ve yıpratıcı olduğunu iddia etmektedir.

3. Muhatap Dumlu 1 No.lu Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünden alınan yazılı görüşte özetle:

a. Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün bilgisi dahilinde herhangi bir müessif olaya sebebiyet verilmemesi adına güvenlik önlemleri kapsamında Kurumda bulunan tüm tekli oda pencereleri ile banyo pencerelerine fens teli örgüsünün yaptırıldığı,

b. Söz konusu tellerin odaya yeterli güneş ışığı ve temiz hava girmesini engellediği yönündeki iddiaların gerçeği yansıtmadığı, oda pencerelerinden içeriye gün ışığı ve havanın rahatça girdiği, buna ilişkin fotoğrafların yazı ekinde gönderildiği,

c. Kurumda bulunan odaların bir veya üç kişilik olduğu, hüküm özlü, tutuklu ve süreli hapis cezasına hükümlü olanların kendi talepleri doğrultusunda, Kurumun asayiş, güvenlik ve kapasite durumu açısından uygun görülmesi halinde üç kişilik odalarda barındırılabilirdikleri fakat başvuranın Kurumda bulunduğu süre boyunca üç kişilik odada kalma yönünde bir talebinin bulunmadığı,

ç. Kurumda barındırılan tüm mahpusların, Kurumun fiziki yapısı ve mahpusların tehlike arz etme durumları doğrultusunda belli bir program çerçevesinde günlük havalandırma hakkında faydalandırıldığı, başvuranın mevcut durum itibarıyla günde iki saat havalandırma bahçesine çıkarıldığı ifade edilmektedir.

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

4. Muhatap Kurumun cevabi yazısı 24/04/2023 tarihli yazı ile başvurana görüşünü sunması için gönderilmiş ancak başvuran tarafından söz konusu yazıya bir cevap verilmemiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. Anayasa'nın "*Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı*" başlıklı 17'nci maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir: "*Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz.*"

6. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendinde; "*Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek*" Kurumun görevleri arasında sayılmıştır.

7. Aynı Kanun'un 17'nci maddesinin birinci ve sekizinci fıkralarında; "*özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin Kuruma bizzat başvuru yapabileceği*" hükme bağlanmıştır.

8. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in "*Karar türleri*" başlıklı 65'inci maddesi şöyledir: "*Kurum, yapılan başvuru veya resen inceleme kapsamında yaptığı inceleme ve araştırma sonucunda incelenemezlik kararı, gerekçeli kabul edilmezlik kararı, gönderme kararı, ihlal kararı, idari yaptırım kararı, uzlaşma kararı, ret kararı ve karar verilmesine yer olmadığına dair karar verir.*"

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

9. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun amacı; insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmektir.

10. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinde; insan hakları ihlallerini resen incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek Kurumun görevleri arasında sayılmıştır. Bu kapsamda başvuranın, Dumlu 1 No'lu Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumundaki tutulma koşullarına ilişkin iddia ve talepleri konuya ilişkin mevzuat hükümleri ile birlikte incelenip değerlendirilmiştir.

11. Herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı Anayasa'nın 17'nci maddesinde güvence altına alınmıştır. Anılan maddenin birinci fıkrasında insan onurunun korunması amaçlanmıştır. Üçüncü fıkrasında ise kimseye işkence ve eziyet yapılamayacağı, kimsenin "*insan haysiyetiyle bağdaşmayan*" ceza veya muameleye tabi tutulamayacağı hüküm altına alınmıştır (Anayasa Mahkemesi [AYM], *Cezmi Demir ve Diğerleri*, B. No: 2013/293, 17/7/2014, para. 80).

12. Özgürlüğünden mahrum bırakılan bir bireyin temel insani ihtiyaçlarının karşılanması (yeme, içme, ısınma, havalandırma vb.) ulusal ve uluslararası mevzuat tarafından güvence altına alınmış ve bu konuda devletlere önemli sorumluluklar yüklenmiştir. Devletlerin söz konusu yükümlülüklerini uygun bir şekilde yerine getirmesi hiç kuşkusuz bireylerin beden ve ruh sağlığı üzerinde büyük bir etki taşımaktadır.

13. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), mahpusların hücrelerinde engelsiz ve yeterli doğal ışık ve temiz havaya erişim sağlamanın önemini daima vurgulamıştır. 2000'li yılların başında Rusya'daki cezaevlerinde, mahkumlar arasındaki iletişimi engellemek için tasarlanan metal panjurlar veya pencerelere yerleştirilen eğimli plaklar; Avrupa İşkence ve İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi'nin (CPT) belirttiği gibi, sadece mahpusları doğal ışıktan mahrum etmek ve barınma yerlerine temiz hava girmesini engellemekle kalmamış, aynı zamanda hastalıkların ve özellikle tüberkülozun yayılmasına elverişli koşullar da yaratmıştır (AİHM, *Ananyev ve Diğerleri/Rusya*, B. No: 42525/07, 10/1/2012, para. 153).

14. Mahkeme, içtihadında, bir kişiyi hürriyetinden yoksun bırakan tedbirlerin sıklıkla acı ve aşağılama

unsuru barındırdığını belirtmiştir. Ancak, yüksek güvenli bir cezaevinde tutukluluk hâlinin, ister tutukluğun isterse de mahkûmiyetin akabinde, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS)'nin 3'üncü maddesi kapsamında tek başına bir sorun teşkil ettiğinin söylenemeyeceği ifade edilmiştir. Kamu düzenine ilişkin konular, devletin özel tutuklu kategorileri için yüksek güvenli cezaevi rejimleri uygulamasını başlatmasına ve aslında Sözleşme'ye taraf pek çok devletin tehlikeli tutuklular için daha katı güvenlik kuralları almasına yol açabilir. Firar, saldırı veya cezaevindeki huzursuzluğu önleme maksatlı bu düzenlemeler, sıkı kontrollerle bu tür tutukluları cezaevindeki diğer tutuklulardan ayırmaya dayanmaktadır (AİHM, *Piechowicz/Polonya*, B. No: 20071/07, 17/4/2012, para. 161 ve ilgili kararda yer alan diğer atıflar).

15. CPT, sıklıkla metal panjur, kapak ve plaka gibi hücre pencerelerine yerleştirilerek tutukluları gün ışığına erişimden mahrum bırakan ve kaldıkları yere temiz hava girmesini engelleyen araçlarla karşılaşmaktadır. Bunlara özellikle dava-öncesi mahkeme önüne henüz çıkarılmamış tutukluların bulundurulduğu yerlerde rastlanmaktadır. CPT, belli tutuklular açısından hile ve/veya suça yönelik faaliyetlerle ilgili riskin önlenmesine yönelik özel güvenlik önlemlerinin gerekli olabileceğini tamamen kabul etmektedir. Ancak bu tür önlemlerin uygulanması kural değil, istisna olmalıdır. Bunun anlamı şudur: ilgili yetkililer her bir tutuklunun durumunu ayrı ayrı değerlendirerek belli güvenlik önlemlerinin gerçekten gerekli olup olmadığını incelemelidir. Bunun da ötesinde, böyle önlemler gerekli olsa dahi, hiçbir zaman söz konusu tutukluların gün ışığı ve temiz havadan mahrum bırakılması anlamına gelmemelidir. Bunlar her tutuklunun erişme hakkı bulunan yaşamın temel unsurlarıdır. Ayrıca, bu unsurların yokluğu hastalıkların, özellikle de veremin yayılmasına uygun koşullar yaratmaktadır (CPT, 11'inci Genel Rapor, Gün Işığı ve Temiz Havaya Erişim, para. 30).

16. İnceleme konusu başvuruda başvuran; bulunduğu tek kişilik odanın penceresine takılmış olan çelik teller nedeniyle odaya yeterli gün ışığı ve temiz hava girmediğini, bu durumun ruhsal ve fiziksel anlamda zorlayıcı ve yıpratıcı olduğunu iddia etmektedir. Muhatap Kurumun cevabi yazısında, odanın fotoğrafları gönderilerek söz konusu iddiaların gerçeği yansıtmadığı, çelik tellerin odaya giren gün ışığı ve temiz havayı engellemediği belirtilmiştir.

17. Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 9'uncu maddesinde anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlardan mahkûm olanların cezalarının yüksek güvenli kapalı ceza infaz kurumlarında infaz edileceği düzenlenerek söz konusu ceza infaz kurumları şu şekilde tanımlanmıştır: *"iç ve dış güvenlik görevlilerine sahip, firara karşı teknik, mekanik, elektronik ve fizikî engellerle donatılmış, oda ve koridor kapıları sürekli kapalı tutulan, ancak mevzuatın belirttiği hâllerde aynı oda dışındaki hükümlüler arasında ve dış çevre ile temasların geçerli olduğu sıkı güvenlik rejimine tâbi hükümlülerin bir veya üç kişilik odalarda barındırıldıkları tesislerdir."*

18. Cezaevlerinde firar ve saldırıları önlemek ve cezaevindeki huzuru tesis etmek amaçlarına yönelik olarak bazı mahpuslara dönük katı güvenlik rejimlerinin uygulanması yöntemi dünyada oldukça yaygın olan bir durumdur. Ancak devletler katı güvenlik önlemlerini içeren bu tür infaz rejimlerini uygularken mahpusları insan onuruna yakışır koşullarda tutmayı, tutukluluğa bağlı acı düzeyini aşan bir sıkıntıya veya zorluğa maruz bırakmamayı ve mahpusların beden ve ruh sağlığını korumayı güvence altına almaları gerekmektedir.

19. AYM, yasa dışı haberleşmenin önüne geçilmesi ve ceza infaz kurumu güvenliğinin tehlikeye düşmemesi amacıyla koğu ve odalara ait havalandırma bahçelerinin üzerine fens teli çekilmesinin, kanuni dayanakları bulunan, makul gerekçelerle açıklanan ve mahpuslar tarafından katlanılması mümkün ve muhtemel görülen etki ve rahatsızlıkların başvuru açısından çekilmez bir durum oluşturmaktan uzak olduğu, başvuruya konu uygulama nedeniyle meydana geldiği ileri sürülen rahatsızlığın Anayasa'nın 17'nci maddesi bağlamında aranan asgari ağırlık eşliğine ulaşmadığı sonucuna varmıştır (AYM, *Müjdat Gürbüz*, B. No: 2017/36529, 23/5/2018, para. 75-85).

20. Somut olayda başvuranın hapis cezası, işlediği suçtan kaynaklı olarak sıkı güvenlik tedbirlerine uygun olarak infaz edilmektedir. Uygulanan sıkı güvenlik tedbirleri kapsamında başvuranın, içerisinde banyo ve tuvalet bulunan, temiz hava ve doğal ışığın pencere aracılığıyla sağlandığı tek kişilik bir odada kaldığı, odanın penceresinde çelik teller bulunduğu anlaşılmıştır. Devletler hiç kuşkusuz mevzuatla belirlenen hükümler çerçevesinde belli bazı mahpusların ceza infaz kurumlarında firar, saldırı vb. suça yönelik faaliyetleriyle ilgili riskin önlenmesine yönelik özel güvenlik tedbirleri uygulayabilirler. Ancak uygulanan bu tür tedbirlerle ilgili olarak her bir mahpusun durumunun ayrı ayrı değerlendirilmesi ve böylelikle söz konusu tedbirin gerçekten gerekli olup olmadığına karar verilmesi gerekir. Şayet yapılacak değerlendirmede alınacak güvenlik tedbirinin gerekli olduğu

kabul edilse bile alınan tedbirler kişinin yaşamını devam ettirmede temel unsur olarak kabul edilen yeme, içme, ısınma, temiz hava, gün ışığı gibi ihtiyaçlarını karşılamasına sınırlamalar getirmemesi son derece önemlidir. Bu bağlamda, mahpusun kalmakta odaya ilişkin muhatap Kurum tarafından gönderilen fotoğraflar incelendiğinde, çelik tellerin yaşam için temel unsur olarak kabul edilen temiz hava ve gün ışığına erişimi engelleyecek mahiyette olmadığı, odanın aydınlık olduğu, söz konusu durumun kötü muamele için uygulanan asgari ağırlık düzeyini aşmadığı, İdarenin bu uygulamasının belli tutuklular açısından suça yönelik faaliyetlerle ve benzeri durumlarla ilgili riskin önlenmesine yönelik özel bir güvenlik tedbiri olduğu değerlendirilmektedir.

21. Sonuç olarak; başvurudaki iddialar ve ceza infaz kurumundaki tutulma koşulları bir bütün olarak değerlendirildiğinde, yukarıda açıklanan gerekçelerle havalandırma penceresine çelik tel takılı olmasının başvurana yönelik kötü muameleyle varan bir uygulama olmadığı değerlendirildiğinden kötü muamele yasağının ihlal edilmediği kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

A. Başvuruda KÖTÜ MUAMELE YASAĞININ İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

5/3/2024 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

e-imzalıdır

Muhammet Ecevit CARTİ
Daire Başkanı

e-imzalıdır

İsmail AYZAZ
Üye

e-imzalıdır

Mehmet Emin GENÇ
Üye

e-imzalıdır

Ünal SADE
Üye

e-imzalıdır

Saffet BALIN
Üye